

Betydningen af vildtreservatet Gamborg Inddæmning for fuglearter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000- område nr. 112, Lillebælt

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 8. januar 2016

Karsten Laursen & Rasmus Due Nielsen

Institut for Bioscience

Rekvirent:
Naturstyrelsen
Antal sider: 8

Faglig kommentering:
Thomas Eske Holm
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Indhold

Indledning	3
Gamborg Inddæmning	3
Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt	3
Datagrundlag	3
Antal fugle i Gamborg Inddæmning	4
Antal fugle i Natura 2000-område nr. 112 (fuglebeskyttelsesområde SPA47)	6
Sammenligning af fugle registreret i Gamborg Inddæmning og i Natura 2000-område nr. 112	6
Diskussion	7
Konklusion	7
Referencer	7
Bilag 1	8

Indledning

Naturstyrelsen ønsker en vurdering af om, fredningen af fuglelivet i vildtreservatet Gamborg Inddæmning og omliggende arealer stadig er tidssvarende. De beder derfor DCE, Aarhus Universitet, om en vurdering af reservatets betydning for fuglearterne på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt (identisk med EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 47), som reservatet i Gamborg Inddæmning er en del af.

Gamborg Inddæmning

Vildtreservatet Gamborg Inddæmning blev etableret i 1940 (bekendtgørelse nr. 400 af 22. juli 1940). Det ligger i den vestlige del af Fyn, ud til Gamborg Fjord i Lillebælt (Fig. 1). Området er et inddæmet nor, der modtager vand fra oplandet gennem Viby Å og står i forbindelse med Gamborg Fjord via en sluse ved Aborg. Fredningen omfatter den inddæmmede sø (29 ha), engarealer omkring søen samt dige m.v. (89 ha) og vest for diget en del af søterritoriet (3 ha) i Gamborg Fjord. Det samlede areal er 121 ha.

I det inddæmmede areal er al jagt forbudt, ligesom fangst af pattedyr samt indsamling af æg ikke er tilladt uden dispensation. På landarealer og den del af søterritoriet, der omfattes af reservatet, er jagt på svømmeænder og vadefugle forbudt (Fog 1976). Fredningsbekendtgørelsen fra 1940 er stadig gældende.

Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt

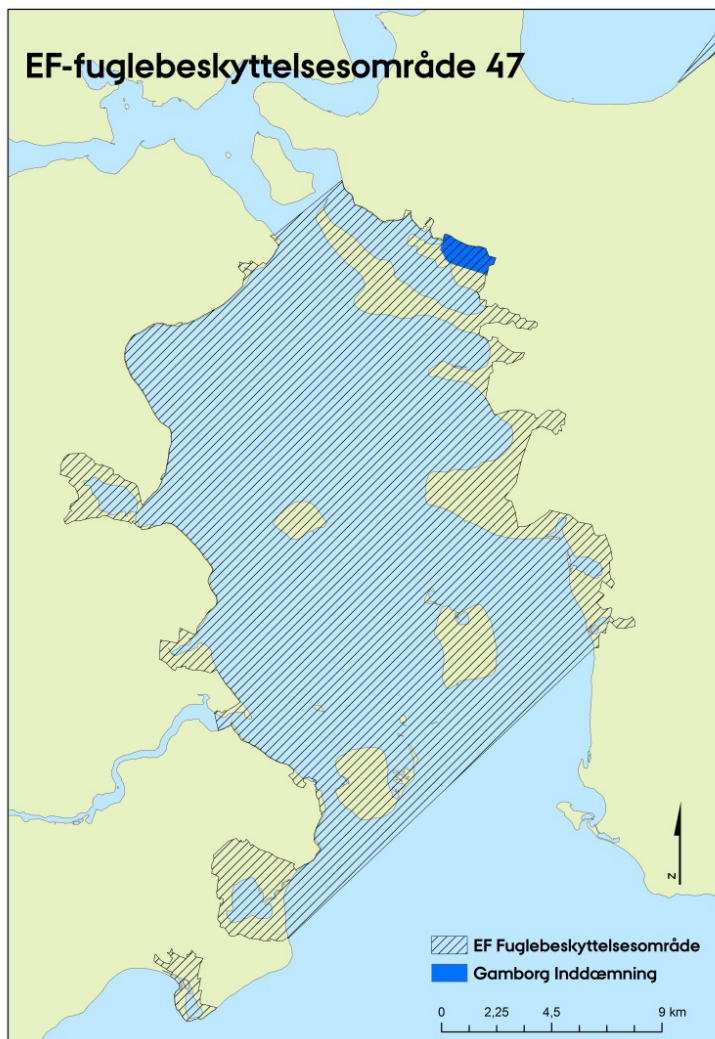
Området omfatter søterritoriet fra Lillebælt i nord til Halk Nor i syd (280 km²), samt dele af de tilstødende landarealer (70 km²; Fig. 1). Natura 2000-område nr. 112 er identisk med fuglebeskyttelsesområde nr. SPA 47, og habitatområde nr. H96. Fuglebeskyttelsesområdet og habitatområdet er udpeget i henhold til EU's fuglebeskyttelsesdirektiv og EU's habitatdirektiv, som har til formål at beskytte truede og sårbare arter og naturtyper. For hvert Natura 2000-område er der udpeget arter og naturtyper, som det pågældende område har til formål at yde særlig beskyttelse. De fuglearter, som skal nyde beskyttelse i Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt, fremgår af Tabel 3 (se senere).

Datagrundlag

Fog (1976) beskriver de danske vildtreservater, og det oplyses, at ynglefuglene i Gamborg Inddæmning har været optalt siden 1945 og frem til 1962. Desuden blev rastende trækfugle optalt ved månedlige tællinger i 1966-73. I perioden 1976-1984 foretog Landbrugsministeriets Vildtforvaltning regelmæssige optællinger af de rastende fugle (Søgaard 1985). DCE har overvåget reservatet i 1994-1998, og dette materiale indgår i beskrivelse af det danske reservatnetværk 1994-2010 for Gamborg Inddæmning (Clausen m.fl. 2014).

Ynglefuglene er ikke systematisk overvåget siden 1962; derfor er der foretaget et udtræk i DOFbasen for de sidste 10 år. I DOFbasen er der ingen specifikke angivelser af, om registreringerne er ynglefugle, men ud fra observationer i yngletiden (april-maj) og angivelse af adfærd, er arter og antal af ynglefugle vurderet.

Figur 1. Kort over Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt, med angivelse af vildtreservat Gamborg Inddæmning. Natura 2000-området er identisk med fuglebeskyttelsesområde nr. SPA47 og habitatområde nr. H67.

Det har ikke været muligt at fremskaffe data opdelt i hhv. selve Gamborg Inddæmning, den 100 m-zone, som omgiver landarealerne, og de tilstødende dele af søterritoriet. Derfor kan der ikke gives en særskilt vurdering af betydningen af de tre delområder.

Rastende fugle i fuglebeskyttelsesområde SPA47 er optalt fra flyvemaskine ved midvintertællingen i 2013 og ved fældefugletællingen i sensommeren 2012. Metodebeskrivelse af optælling fra flyvemaskine fremgår af Petersen m.fl. (2010).

Oplysninger om ynglefugle i Natura 2000-området er hentet fra Naturstyrelsen (2015).

Antal fugle i Gamborg Inddæmning

Da det er maksimumstal, der er angivet for de rastende trækfugle i de tidligere oversigter, bruges disse i denne præsentation. Antallet af svømmeænder i Gamborg Inddæmning har ligget ret stabilt på 300-500 ænder i perioden 1976-1984, hvorefter det er steget til omkring 750 ænder i perioden 1994-1998 (Tabel 1). En tilsvarende udvikling er sket for de øvrige artsgrupper. Dykænder i den tidlige periode lå mellem 70-120 ænder, hvilket er steget til 760 i den sidste periode. Antallet af svaner er mere beskedent, men er også steget. Andre arter, især gæs, lå i den tidlige periode på under 100 fugle, hvilket er steget til over 700 fugle i den sene periode.

Tabel 1. Antal rastende, trækfugle optalt i Gamborg Inddæmning 1966-1998. Tallene angiver årlige maksimumstal (Fog 1976, Søgaard 1985, Clausen m.fl. 2014).

År	Svømmeænder	Dykænder	Svaner	Andre arter	Sum
1966-1973					1316
1976	448	71	12	104	635
1977	458	112	16	160	746
1978	524	61	4	30	619
1979	466	78	8	160	712
1980	294	106	8	80	488
1981	266	70	8	80	424
1982	366	79	8	80	533
1983	262	130	9	110	511
1984	400	100	0	100	600
1994-1998	763	925	90	697	2475

Ynglefuglene i vildtreservatet repræsenterer et stort antal arter i den første optællingsperiode fra 1945 til 1962. Ynglefuglene omfatter artsgrupperne lappedykker, svømme- og dykænder samt vandhøns og vadefugle (Tabel 2). Antallene er dog beskedne og ligger for flere arter under 10 par. Men antallet af ynglepar for toppet lappedykker, sorthalset lappedykker, taffeland, blichøne med 10-30 par er dog bemærkelsesværdigt. I de senere år er både antallet af arter og antallet af par faldet betydeligt (Tabel 2). Det kan dog ikke udelukkes, at det faldende antal skyldes en mere ekstensiv optællingsindsats i de seneste år.

Tabel 2. Antal ynglepar i Gamborg Inddæmning registreret i perioden 1945-2014. Data fra Fog (1976) samt DOFbasen.

Arter	1945-1949	1950-1954	1955-59	1960-1964	2004-2014
Lille lappedykker	0	0	0	0	1
Toppet lappedykker	24	25	13	4	3
Sorthalset lappedykker	13	18	19	6	0
Gravand	0	0	0	0	4
Krikand	7	3	3	1	0
Gråand	43	45	43	38	10
Skeand	11	6	8	6	1
Taffeland	15	28	12	8	7
Vandrikse	3	3	2	2	1
Blichøne	28	38	26	30	6
Grønbenet rørhøne	10	23	6	3	0
Rødben	5	7	7	6	0
Vibe	11	22	18	10	0

Antal fugle i Natura 2000-område nr. 112 (fuglebeskyttelses-område SPA47)

Ved midvintertællingen i 2013 blev der i fuglebeskyttelsesområde SPA47, registreret i alt 41.530 vandfugle (Bilag 1). Af disse er fire arter på områdets udpegningsliste. Disse omfatter bjergand (der blev registreret med 15.400 fugle), ederfugl (18.700 fugle), hvinand (650 fugle) og toppet skallesluger (160 fugle) (Tabel 3).

Ved fældefugletællingen i sensommeren 2012 blev der i alt registreret 11.620 vandfugle (Bilag 1). Af disse var tre arter på udpegningsgrundlaget, ederfugl (3.050 fugle), hvinand (30 fugle) og toppet skallesluger (7 fugle).

Sammenligning af fugle registreret i Gamborg Inddæmning og i Natura 2000-område nr. 112

Fuglearter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området er vist i Tabel 3, hvor de er sammenholdt med antallene registreret i henholdsvis Gamborg Inddæmning og i Natura 2000- område nr. 112, Lillebælt. Det fremgår tydeligt at Gamborg Inddæmning kun bidrager beskedent til antallet af yngle- og trækfugle på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Rastende hvinænder, som er den art, der forekommer i størst antal i Gamborg Inddæmning, udgør under 5 % af det samlede antal i Natura 2000-området. For ynglefugle er der ingen bidrag fra Gamborg Inddæmning til arterne på udpegningslisten for Natura 2000-området.

Tabel 3. Arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000- område nr. 112 (SPA47) samt antal fugle registreret ved midvinter og i sensommeren. Desuden er antal yngle- og rastefugle i Gamborg Vildtreservat vist for de samme arter. – angiver at antallet ikke er relevant. Antal fugle registreret ved flyvetællingerne er afrundet til nærmeste 10.

	Udpegede arter	Registreret i SPA47		Heraf registreret i Gamborg Vildtreservat	
		Midvinter	Yngle-/fældefugle	Rastefugle	Ynglefugle
Sangsvane	T	370	0	5*	-
Havørn	Y	-	1	-	0
Rørhøg	Y	-	3-4	-	0
Plettet rørvagtel	Y	-	0-1	-	0
Engsnarre	Y	-	0	-	0
Klyde	Y	-	0	-	0
Brushane	Y	-	+	-	0
Fjordterne	Y	-	?	-	0
Havterne	Y	-	100-119	-	0
Dværgterne	Y	-	?	-	0
Mosehornugle	Y	-	?	-	0
Bjergand	T	15.430	0	0	-
Ederfugl	T	18.750	3.050	0	-
Hvinand	T	650	30	30**	-
Toppet skallesluger	T	160	10	0***	-

*Arten ses i større antal fouragerende på omkringliggende marker og kunne bruge området som overnatningsplads.

**Arten kan forekomme i højere antal.

***Arten forekommer uregelmæssigt i lave antal.

Diskussion

Der har ikke været regelmæssige optællinger af trækfugle i Gamborg Inddæmning siden 1998, hvilket gør en vurdering af områdets nuværende betydning vanskelig. Spredte oplysninger tyder på, at antallene for nogle arter kan være højere end angivet i Tabel 3. Ud fra de foreliggende tællinger har Gamborg Inddæmning et beskedent antal rastende fugle sammenholdt med hele Natura 2000-området nr. 112, Lillebælt. Desuden er ingen af de ynglende fuglearter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. De små antal skyldes især områdets beskedne størrelse i forhold til Natura 2000-området, samt at de to områder domineres af forskellige landskabstyper (marint versus brakvand). Dog har Gamborg Inddæmning en bemærkelsesværdig alsidig sammensætning af ynglefugle. I den seneste status for landets vildtreservater (Clausen m.fl. 2014) vurderes betydningen af Gamborg Inddæmning for de rastende fugle således: Den aktuelle status for reservatet er vanskelig at vurdere på baggrund af det spinkle materiale. Det nyeste, mere omfattende datamateriale indsamlet frem til 1998 tyder dog på, at reservatet på daværende tidspunkt stadig var en lokalt betydende rasteplass for vandfugle (Clausen m.fl. 2014).

Konklusion

Ud fra de tilgængelige data yder Gamborg Inddæmning et meget beskedent bidrag til de trækfuglearter, som er udpeget for Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt. For ynglefuglenes vedkommende er der ingen arter på udpegningsgrundlaget.

Referencer

- Clausen, P., Holm, T.E., Therkildsen, O.R., Jørgensen, H.E. og Nielsen, R.D. 2014. Rastende fugle i det danske reservatnetværk 1994-2010. – Aarhus Universitet. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 132.
- Fog, J. 1976. Danmarks Vildtreservater. Branner og Korch.
- Naturstyrelsen, 2015. Habitat- og Fuglebeskyttelsesområde - Lillebælt. http://naturstyrelsen.dk/media/nst/72394/N112_H96_Lillebaelt_bas.pdf
- Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Pihl, S., Clausen, P., Therkildsen, O.R., Christensen, T.K., Kahlert, J.A. og Hounisen, J.P. 2010. Landsdækkende optællinger af vandfugle i Danmark, vinteren 2007/2008. – Aarhus Universitet. Arbejdsrapport fra DMU, nr. 261.
- Søgaard, B. 1985. Vildtreservaterne og vandfugle. Landbrugsministeriets Vildtforvaltning, Reservatkontoret.

Bilag 1

Antal fugle optalt i Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt, ved midvintertælling i 2012 og fældefugletælling (august-september) i 2013. Tællingerne er udført af DCE.

Art	Midvinter Antal	Fældefugle Antal
Almindelig ryle	0	30
Bjergand	15431	0
Blishøne	2	1005
Ederfugl	18753	3051
Fiskehejre	5	19
Fløjlsand	23	0
Gravand	4	3
Gråand	1318	332
Grågås	389	1921
Havlit	1	0
Hjejle	0	2450
Hvinand	646	30
Hættemåge	61	270
Knopsvane	62	623
Krikand	0	26
Måge sp	0	120
Pibeand	136	30
Sangsvane	367	0
Sildemåge	0	1
Skarv	285	766
Skeand	0	4
Sortand	0	24
Sortand	3533	0
Stor regnspove	0	20
Stor skallesluger	9	0
Stormmåge	11	23
Svane sp.	22	0
Svartbag	18	24
Sølvmåge	273	488
Taffeland	0	20
Toppet lappedykker	19	3
Toppet skallesluger	159	7
Troldand	0	2
Vibe	0	332
I alt	41.527	11.624